

Lan Kim Tuyền: *Anoectochilus setaceus*

Ngày 18 tháng 9-2007, chúng tôi có phổ biến một bài: Phát hiện một loài lan hiếm quý: Lan Kim tuyền, nay xin ghi lại một vài lời thêm thắt như sau.

Ngày 8-12-2005, Chi Cục Kiểm lâm tỉnh Quảng Trị cho biết, trong đợt điều tra đa dạng sinh học tại vùng rừng thuộc khu bảo tồn thiên nhiên Đakrông, các nhân viên nghiên cứu đã phát hiện một loài thực vật quý hiếm, có tên trong Sách Đỏ Việt Nam và thế giới, tên gọi là lan kim tuyền. (Không biết tại sao Chi Cục Kiểm Lâm tỉnh Quảng Trị thông báo từ ngày 8-12-2005, mà mãi đến nay TTXVN mới đưa bản tin lên Internet.)

Lan kim tuyền (*Anoectochilus setaceus*) sinh sống trên những triền núi đá vôi, nhìn bên ngoài thân và lá màu tím, trên mỗi chiếc lá có từ 3 đến 5 sọc dọc. Lan kim tuyền được dùng trong công nghệ dược phẩm nên được thị trường thu mua với giá khá cao, hơn 120.000 đồng VN/kg. Hiện nay loài này đang bị cấm khai thác. Theo các tài liệu y học của thế giới, lan kim tuyền là loài cây thuốc rất đặc biệt có tác dụng tăng cường sức khỏe, làm khí huyết lưu thông, có tính kháng khuẩn, chữa các bệnh viêm khí quản, viêm gan mãn tính, chữa suy nhược thần kinh.

Sau đây là vài nét về Lan Kim Tuyền (theo <http://www.vncreatures.net>).

Mô tả:

Lan bò trên mặt đất cao 10-20 cm, phần non hơi có lông thưa. Lá hình trái xoan hay hình trứng, tròn ở gốc, phiến lá dài 3-4 cm, rộng 2-3 cm, mặt trên màu nâu thẫm có vết vàng ở giữa và màu hồng nhạt trên các gân, mặt dưới màu nâu nhạt, cuống lá dài 1-2cm, ở góc rộng ra thành bẹ ôm lấy thân. Cụm hoa dài 5-7 cm, mang 5-10 hoa màu hồng khá to (dài cỡ 2,5 cm). Cánh môi dài 15 mm, mang 6-8 ria mỗi bên, đầu môi chẻ đôi thành 2 thùy hình thuôn tròn đầu. Bầu dài 13 mm, có lông thưa.

Sinh học: Mùa hoa tháng 10-12. Tái sinh chủ yếu bằng chồi của thân rễ.

Nơi sống và sinh thái: Mọc rải rác trong rừng núi đá vôi, nơi ẩm, dọc theo khe suối, ở độ cao 300-1000 m. Cây ưa bóng, kỵ ánh sáng trực tiếp.

Nơi mọc:

Việt Nam: Lào Cai (Sa Pa), Hà Giang (Quản Bạ), Yên Bái, Vĩnh phúc (Tam Đảo), Hà Tây (Mỹ Đức: Chùa Hương), Quảng Trị (Đồng Chè), Kon Tum (Đắc Tô: Đắc Uy), Gia Lai (Kbang: Kon Hà Nừng).

Thế giới: Trung Quốc (Vân Nam, Quảng Đông), Ấn Độ, Lào, Indônêxia.

Giá trị: Cây dùng làm thuốc chữa bệnh.

Tình trạng: Đang nguy cấp vì loài mọc rải rác mà số lượng ở từng nơi lại không nhiều, và còn bị khai thác quá mức (với hình thức khai thác chặt cả cây) để xuất qua biên giới sang Trung Quốc (dưới tên Kim tuyến). Mức độ đe dọa: Bậc E.

Đề nghị biện pháp bảo vệ: Cấm khai thác tự nhiên để xuất khẩu trái phép qua biên giới. Nên tổ chức gây trồng để lấy nguyên liệu làm thuốc.

Tài liệu dẫn: Sách đỏ Việt Nam-trang 303.

Theo Orchids of Indochina do Seidenfaden ấn hành năm 1992, có ghi lan Kim Tuyến: *Anoectochilus setaceus* auct. non Bl Averyanov 1988 chỉ là đồng danh (synonym) của lan *Anoectochilus roxburghii* đã được Lindleyii công nhận vào năm 1832. Theo quy ước quốc tế cây lan nào công bố trước, những tên đặt sau chỉ được coi như là đồng danh mà thôi.

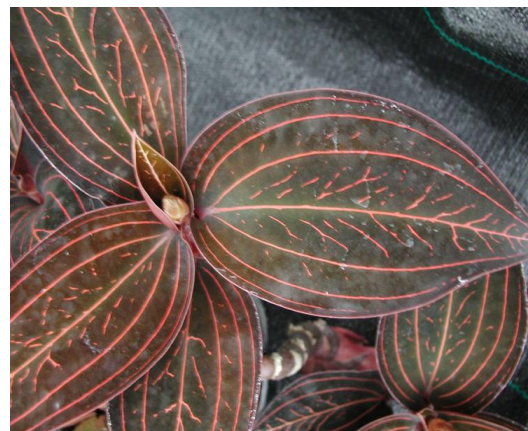
Vì vậy cho nên trong mục Hình Ảnh Hoa Lan Việt Nam cây lan *Anoectochilus staceus* chúng tôi ghi tên theo Phạm Hoàng Hộ là Giải thù Roxburgh và Trần Hợp là lan sứa hồng. Nay lại biết thêm một tên mới đó là lan Kim tuyến. Không biết tên này là tên dân gian đã phổ biến trong dân chúng hay do ai đặt ra, nhưng tên này có vẻ hay hơn 2 tên kể trên.

Ngoài ra theo trong danh mục của các cây *Anoectochilus roxburghii* ta thấy có những hình ảnh hơi khác về màu sắc và những đường nét trên gân trên lá.

Vậy xin trình bày để chúng ta cùng thưởng lãm:

Hình: janglorchids.com

Hình: mendelu.cz

Hình: tropicalexotica.com

Hình: tropicalexotica.com